

BOTHÁZI MÁRIA

VÁLTOZATOK BOLDOSÁGRA

■ Az a szó, hogy boldogság, a rendszerváltás előtt valahogy nem volt benne a szótárunkban. Nem tudunk visszaemlékezni olyasmire, hogy valaki arra törekedjen, hogy boldog legyen. Különösen a Székelyföldön. Ott egészen idegennek hatott volna, ha valaki boldog, vagy az akar lenni, és ezt el is mondja. Talán mert egyáltalán nem tűnt lehetségesnek az ilyesmi azokban az időkben, minek is nyomasztotta volna magát vele az ember. Sok mindennel szembe kellett nézni, na, de a boldogság súlyos hiányával szerencsére nem. Sokat segít az emberen a hétköznapokban azért, ha nem kell boldognak lennie. Mondhatnánk, hogy felszabadító állapot, de tulajdonképpen nem az, mert ha valaki nem tudja, hogy ilyesmivel törődni kell, hogy boldogság, akkor nem is számol vele.

Mert a rendszerváltás előtt nem kellett arra törekedni, hogy boldog élet. Az élet olyan volt, amilyen. És hát mindenkié olyan volt, amilyen, talán ezért volt elviselhető. Amikor a napi létfenntartás kihívásaival bajlódik naphosszat az ember, a boldogság határai beszűkülnek, a fogalom más szavakban ölt testet, olyanokban, hogy jóllakottság, fűtés, villany vagy megfogható dolgokban akár: vaj, hús, meleg víz, új cipő. És ami azt illeti, a boldogtalanság határai is kitágulnak, messzibbre kerülnek ilyenkor. A létfenntartáshoz vezető út fáradalmi például nem részei a boldogtalanságnak, hanem inkább a cél elérésének természetes velejárói. Ahol boldognak lenni nehéz, ott boldogtalannak lenni sem olyan könnyű. Edzettebb a test és edzettebb a lélek ilyenkor.

Egy idő után már nem lehetett egy buszos nyugati utazással sem boldognak lenni, amely során szendvicseken él az ember, a boldog utazás egy ideje repülön történik, és legalább három-, de inkább négycsillagos szállodai szobák és vendéglői ebédek- vacsorák kísérik.

Ha ma azt mondaná nekünk valaki, hogy kézzel vagy nem automata mosógéppel kell kimosnunk egy négytagú család heti szennyesét, miután nyolc órán át fizikai munkát végeztünk egy huzatos gyártelepen, valószínűleg kétségbeesnénk. Anyáink nem az igénybevételtől keseregtek, hanem attól, ha mégsem adták meg a meleg vizet, ahogyan az aznapra várható lett volna. Ha sikerült mosni, már nem voltak boldogtalanok. A fáradsággal, a mérhetetlen igénybevétellel nem is törődtek. És ugyanígy: nem a többórás sorbanállástól, hanem a sorbanállás sikertelenségétől, nem a főzéstől, hanem a hozzávalók hiányától aggódtak, nem a borzasztóan zsúfolt busztól törtek le, hanem attól, ha nem értek fel rá még az ajtóban lógva se. Ha a megmaradásért küzd az ember, maga a küzdelem másodlagossá válik, az eredmény lesz a lényeg.

A megmaradás és a küszködés kéz a kézben járnak, ahol meg kell maradni, ott szembe kell nézni a nehézségekkel, ez természetes. Így volt ez a kilencvenes években is. Akkor már nemzeti megmaradás lehetett belőle, amiért – való igaz – küzdeni kellett. Előbb természetes volt, később elvárásá lett, hogy a küzdelem mikéntje háttérbe szoruljon, a küzdelem magától értetődővé vált, azok feladataként tekintettek rá, akikre kiméretett: tanárok, írók, mérnökök és más értelmiségiek vívtak intézményekért, kétnyelvű táblákért, lapokért, kiadványokért, kiadókért és nemzeti ügyekért emberfeletti harcot szinte lemondva saját magukról, életükről, szabadidejükről, juttatások nélkül, gyötrelmes anyagi körülmények között, nem ritkán a létminimumon tengődve, és erről nem beszélve, mert a korszellem úgy kívánta, hogy ez ne legyen lényeges.

A nyolcvanas-kilencvenes évekre visszagondolva nem emlékszünk arra sem, hogy olyasmiről, hogy boldog házasság, szó esett volna a környezetünkben. A boldogság a házasságban sem volt elvárás, ha ilyesmi ritkán mégis megesett, az emberek úgy fogalmaztak: szépen élnek, jól megvannak, szép család. Ha egy házasság úgy sikerült, hogy senki nem ivott benne, a férfi nem verekedett, hazaadta a pénzt, azaz a nővel együtt betette a közös kasszába, nem volt benne verbális agresszió, se megcsalás, azzal már teljesen elégedettnek lehetett lenni. Az ilyen házasságban élő nők – kevesen voltak egyébként – nagyon szerencsésnek érezték magukat, a férjeiket úgy emlegették: rendes ember. Szívesen házimunkáztak, és vitték a gyermeknevelés terhét is akár egyedül, ha nyugodt otthonba térhettek haza. Igen, talán a nyugalom volt egyenlő a boldogsággal ezekben a házasságokban, az, ha gyomorideg nélkül lehetett létezni bennük.

A rendszerváltás alatt azért rövid ideig megtapasztalhattuk, hogy létezik a boldogság. A forradalom napjait áthatotta az eufória, az emberek hirtelen elkezdtek mosolyogni, szeretni kezdték egymást és ölelkeztek. Erdélyben az emberek azelőtt nem ölelkeztek, ha találkoztak, és aztán utána sem. Ma a fiatalok gyakran öleléssel köszöntik egymást, kicsit furcsán, idegenkedve is néznek rájuk az idősebbek. A rendszerváltás napjaiban, első heteiben úgy tűnt, a szabadság a boldogság. Aztán kiderült, hogy a puszta szabadság nem elég a boldogsághoz. Kiderült, tanulni kell a szabadnak levést, a szabadságban való lét nem magától értetődő. Kiderült, sok lehetőség van a szabadságban, és sok lehetőség a tévedésre. Kiderült, a szabadságban van lehetőség a boldogságra. Aztán kiderült, ezeket a lehetőségeket elvárások hatják át, a külvilágból lehet azt megtudni, hogy mitől lehet valaki boldog. Tévéműsorokat megszakító reklámokból, filmekből, a médiából, mindenhol, ahol megfordul az ember.

Ahogy a boldogság egyre közelebb került hozzánk, a határai egyre távolodtak. Eleinte még egy rúd könnyen megvett szalámitól, egy színes női magazin-

tól, egy tévéreklámban látott termék megvételétől, a Ciftől, az Arieltől, a Pantene ProV-től, egy magyarországi utazástól is tudtunk boldogok lenni. Aztán már távolabbra kellett utazni a boldogsághoz, nyugatra mindenképp. Minél többféle lehetett utazni – mindegy, milyen körülmények között –, annál boldogabbnak lehetett lenni. Egy ideig boldogok voltunk blokklakásainkban, különösen, ha sikerült termopánra cserélni az ablakokat, laminált padlóra a faparkettát, és boltívesre vágni a konyhaajtó helyét. Később aztán kiderült, blokklakásban nem is lehet boldognak lenni, csak kert- vagy belvárosban, lehetőleg magánházban, rendszeresen nyírt pázsitú udvaron, odabenn pedig tág terekben, IKEA-bútorok között, nikkelkorlátos, üvegtéglás előszobákban. Később aztán snassz lett a nikkelkorlát és az üvegtégla, de még az IKEA is, kiderült, hogy a boldogság még ennél is odébb van.

Egy idő után már nem lehetett egy buszos nyugati utazással sem boldognak lenni, amely során szendvicseken él az ember, a boldog utazás egy ideje repülőn történik, és legalább három-, de inkább négycsillagos szállodai szobák és vendéglői ebédek-vacsorák kísérik. A boldog utazás során távoli tengerek, egzotikus ételek és történelmi látványosságok tűnnek fel a közösségimédia-fotókon. A boldog autózás is átalakult: voltak idők, amikor jó kocsinak tűnt egy Dacia Solenza, majd egy Logan, egy Duster. Aztán kiderült, boldogan autózni Daciában nem igazán lehet, ahhoz többre van azért szükség. Volt idő, hogy csodának tűnt a szervó, aztán mellé már kellett a légkondi, az önműködő ablak, a tolatókamera a boldog autózáshoz.

Mindeközben a felnőttkori belső boldogság receptje is világossá vált: nem akármilyen, hanem boldog házasság kellett hozzá: egy jól kereső, házias, megbízható, sportos, jó külsejű pár, és lehetőleg két vékony, okos, kiegyensúlyozott, mosolygós, könnyen kezelhető gyerek kis korkülönbséggel. A boldog házasságot egészséges ételek közös elkészítése, a házimunka közös végzése, sok móka, játék és nevetés a gyerekekkel, társasjátékok, kirándulások, mindeközben sok énidő és önfejlesztés jellemzik. A boldog házasságban a felek remek munkahellyel rendelkeznek, jól keresnek, karriert építenek, és eközben mégis sok idejük van egymásra, a családra, és sikerül dacolniuk az idővel, rugalmasnak, ruganyosnak, ráncstalannak, divatosnak maradniuk.

A boldogság tehát jó ideje itt van velünk, beszélünk róla, kimondjuk a szót. Ma már életünk minden részére kiterjed, érte élünk, érte dolgozunk. Néha látjuk, néha érzékeljük. A köztes időben pedig próbálunk felnőni a feladathoz.